

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра філософії

ДИСКУРС В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
до 95-річчя Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького
(20-21 квітня 2018 р.)*

Мелітополь
Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького
2018

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра філософії

ДИСКУРС В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
до 95-річчя Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького
(20-21 квітня 2018 р.)

Мелітополь
Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького
2018

УДК 378.4(447.64-21)МДПУ: 001.891(062.552)

ББК 74.58

P68

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Протокол № 10 від 18.04.2018р.

P68 Дискурс в умовах мінливості соціокультурного простору: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю до 95-річчя Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (20-21 квітня 2018 р.) / за заг. ред. д. філос. н., проф. Р. Олексенка. – Мелітополь: Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2018. – 198 с.

ISBN 978-617-7566-19-8

МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ В АВТОРСЬКІЙ РЕДАКЦІЇ

У матеріалах конференції висвітлено проблеми зміни дискурсивних позицій в умовах мінливості соціокультурного простору, трансформація педагогічного дискурсу в залежності від життєвих цінностей особистості, методологічні аспекти дослідження соціокультурного простору, осмислення дискурсивних практик в історії світової філософії.

Рекомендовано науковцям, викладачам, учителям, державним службовцям, студентам – усім, хто цікавиться проблемами сучасного дискурсу в умовах мінливості соціокультурного простору.

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст текстів і не завжди поділяє думки авторів.

ISBN 978-617-7566-19-8

© Автори матеріалів, 2018

© Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2018

Кучин Сергій. Державне регулювання процесу становлення культурного середовища у працях М.І. Тугана-Барановського.....	89
Кучина Катерина, Нежданова Ольга. Трансформація філософсько-педагогічного дискурсу проблем особистості.....	91
Лагода Альона. Місце чикліт у дискурсі жіночої прози.....	93
Лисакова Ірина. Діалогічний дискурс в сучасному музичному вихованні.....	94
Личковська Ірина. Методичний аспект вивчення ліро-епічних творів Івана Франка.....	97
Лінькова Тетяна. Проблема «свій –чужий» у феноменологічному дискурсі.....	99
Логвінова Олена. Методичні аспекти розвитку музикальності у дітей молодшого дошкільного віку в процесі сприйняття музики.....	101
Ляпунова Валентина. Формування толерантності майбутніх вихователів у педагогічному дискурсі професійної освіти.....	103
Максимов Олександр. Хімічна філософія М.В. Ломоносова.....	107
Малишева Анжеліка. «Розумний егоїзм» як прояв свободи та маркер зростання особистості.....	108
Масюк Олег. Сподівання як засіб осмислення майбутнього: гносеологічний аспект.....	111
Мелаш Валентина, Варениченко Анастасія. Ноосферний підхід у формуванні культурно-освітнього простору особистості майбутнього педагога.....	113
Митяй Зоя. Культурний ландшафт як знакова система.....	115
Михайленко Лілія. Особливості аксіологічних настанов студентів економічного закладу вищої освіти.....	117
Мілько Наталія. Діалог як умова взаємодії культур.....	120
Мовсесян Людмила. Концепт доля в історичній ретроспективі та у значенні для сучасного філософського дискурсу.....	121
Моїсєєнко Руслана. «Кассандра» Лесі Українки: сюжетно-композиційні особливості.....	124
Молодиченко Валентин, Молодиченко Наталія. Європейські цінності в системі формування аксіологічного поля українського суспільства.....	126
Muradian Vartan. Identity of a migrant in psychosocial aspect of arrival to new life conditions.....	129
Нестерова Марія. Концептуальні засади когнітивної трансформації педагогічного дискурсу: цінності та практики соціальної згуртованості в освіті.....	131
Олексенко Каріна. Місце філософії в контексті становлення творчої особистості.....	134
Письменна Анастасія. Джеймс Мейс про національну спрямованість голодомору 1932-1933 років.....	137
Поправко Ольга. Святковий дискурс в сучасному соціокультурному просторі.....	140
Прокопович Лада. Театралізація соціокультурних комунікацій: методологічний аспект філософського осмислення.....	141
Прохорова Лариса, Зав'ялова Тетяна, Непша Олександр. Екологічна освіта та виховання молоді як основа екологічної культури суспільства.....	143
Рахліна Ганна. Особливості гендерного виховання дошкільників.....	146
Рижик Наталя. Взаємозависимість концептів «воля» и «представление» в творческом наследии Артура Шопенгауэра.....	148
Рябінська Анастасія. Ідейне підґрунтя Кирило-Мефодіївського братства.....	151
Сасенко Юлія. Експлікація аксіологічних проблем в умовах сучасної освіти.....	153
Семененко Анжеліка. Інноваційність як домінанта сучасної освіти.....	156
Ситник Юлія. Методологічний аспект дослідження трансформації мовно-національної ідентичності українців Донеччини протягом ХХ – початку ХХІ ст.....	158
Ставицька Катерина. Філософський дискурс лірики Ліни Костенко : методичний аспект.....	160
Стрілець Олена. Моніторингові дослідження – як сучасний механізм управління якістю математичної освіти.....	163
Сюсюкан Юрій. Удосконалення викладання фізики в університеті.....	166
Тараненко Галина, Куліда Оксана. Дискурсивна складова професійного саморозвитку майбутнього фахівця в умовах мінливості соціокультурного простору.....	169
Тесленко Тетяна. Відродження традицій приватної благодійності у філософії та культурі сучасності.....	171

«нашарувань» різних святкових типів та жанрів. Святкова стихія намагається поєднати різнопланові елементи: «цитати» з дохристиянських язичницьких обрядів та християнських свят, ідеї античних святкувань та середньовічних європейських містерій, запозичені звичаї та святкові фрагменти національної культури.

Специфіка сучасного святкового дискурсу обумовлена процесом глобалізації, який проникає в усі сфери життєдіяльності людини, а тому не міг оминути такий важливий компонент культури як свято.

Сьогодні спостерігаємо два різноспрямовані процеси, що відбуваються в культурі під впливом глобалізації: уніфікація (стирання національних кордонів) та відродження національної культури. Це, у свою чергу, призводить до формування нового святкового календаря, в якому переплелися традиційні національні свята (Міжнародний жіночий день, Новий рік), «запозичені» (День святого Валентина, Хелоуїн), а також нові державні свята (День соборності, День захисника України). Кожне свято отримує своє жанрове та текстове наповнення.

Таким чином, процес глобалізації, з одного боку, привводить до розмивання меж національно-культурної традиції, формування універсальних культурних моделей, появи нових свят зі своїми жанровою та текстовою моделями, а з іншого – до формування національного святкового календаря, коли в жанрових і текстових моделях відображається національно-культурна специфіка.

Підсумовуючи можемо сказати, що дослідження святкового дискурсу є досить перспективними. Вони дозволять дослідити особливості святкової комунікації, а також вплив народної свідомості на мову святкового тексту, що дозволить побудувати модель святкового дискурсу і виявити компоненти, які обумовлюють його буття.

ТЕАТРАЛИЗАЦИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ КОММУНИКАЦИЙ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ФИЛОСОФСКОГО ОСМЫСЛЕНИЯ

Прокопович Лада

Одесский национальный

политехнический университет

e-mail: lada.prokopovich@gmail.com

Театрализацию социокультурного пространства можно отнести к наиболее обсуждаемым в современной науке феноменам.

При этом исследования театральности как культурного и социального феномена в огромной массе научных работ представлены гетерогенно и в большом диапазоне затрагиваемых аспектов [1]. Среди таких аспектов можно выделить:

- историко-философский аспект явлений игры, ритуала, артистизма (А.Лосев, Й. Хейзинга, М. Бахтин, А. Баканурский);
- взгляд на театральность как свойство театра, как выражение его видовой специфики (Ю. Лотман, П. Пави);
- межжанровый аспект, в котором театральность понимается как общехудожественное свойство, средство художественной коммуникации (Т. Курышева, Е. Гальцева);

- экзистенциальный аспект в театральности произведений искусства (Р.Барт, Ж. Сартр, Э. Финк);
- структурно-семиотическая аналитика театральности и театра как культурного текста (У. Эко, Ж. Деррида, Н. Хренов);
- социальный аспект театральности как элемента социокультурного пространства и особой формы коммуникации (Г. Дебор, Н. Евреинов, Р. Тазетдинова).

Каждый из этих аспектов предполагает определённый комплекс подходов и методов исследования. При этом понятийная связка «театральность – коммуникация» присутствует (в явном или неявном виде) практически во всех аспектах. Это даёт основание не только театральность рассматривать с точки зрения коммуникации, но и коммуникацию осмысливать сквозь призму театральности.

Другими словами, парадигму театральности можно рассматривать как методологическую основу для исследовательского подхода при изучении социокультурной коммуникации [2].

«Внешне» этот подход проявляется в том, что исследуемые коммуникативные процессы и явления описываются театральными терминами.

Практика эта не нова, она давно применяется в общественно-политическом дискурсе. Например, в политике широко используются словосочетания «политический театр», «марионеточный режим», «закулисные игры», в военной публицистике встречается оборот «театр военных действий» и тп. В науке тоже используется театральная терминология, например, в социологии и психологии известна теория социальных ролей/масок, концепция сценарного программирования Эрика Берна, в управлении проектами пользуются методом распределения ролей в команде проекта и т.д.

Однако перенос театальной терминологии в сферу исследований социокультурной коммуникации носит не метафорический характер, а методологический. Проявляется это в двух планах.

Во-первых, отход от метафоричности в сторону конкретизации понятий приводит к необходимости внести уточнения в представления о природе театральности. Если до сих пор стремление к театрализации жизни объяснялось попытками выйти за шаблонные рамки пресной, однообразной жизни, примерить на себя чужие/другие роли, то теперь всё очевидней становится, что такое проявление игрового начала больше характерно для карнавализации, ритуализации, косплея и других игровых форм бытия, не связанных с передачей информации. Театр же – это всегда акт передачи информации: от актёра к зрителю, или от режиссёра и драматурга, через актёра, к зрителю. Следовательно, театрализация может иметь место только там, где есть коммуникация – художественная, культурная, социальная.

Во-вторых, за внешней «теа́трализацией» терминологического аппарата в исследованиях социальной коммуникации стоит изменение способа (формата) осмысления. Имплементация театальной терминологии здесь не является самоцелью. В данном случае это лишь инструмент, позволяющий «переключиться» на другую точку зрения, на новую форму восприятия и, соответственно, интерпретации. А в итоге – даёт возможность увидеть то, что раньше оставалось вне поля зрения исследователей. Таким образом, создаются условия для появления нового знания.

Так, например, данный подход позволил выявить проблемы с понятийным аппаратом в управлении проектами [2], обосновать театральность фольклорных и литературных трикстеров как средство коммуникации в рамках текста и за его пределами [3], раскрыть роль костюмных украшений в визуализации культурной идентичности [4].

Всё это свидетельствует о перспективности данного исследовательского подхода и указывает на необходимость дальнейшего его усовершенствования с целью расширения методологического инструментария для исследований разных видов коммуникации в социокультурном пространстве.

Список использованных источников

1. Тазетдинова, Р.Р. Театральность как феномен в бытии культуры [Текст] / Р.Р. Тазетдинова // Дис. ... докт. Философских наук. – Казань, 2013. – 419 с.
2. Прокопович, Л.В. Театрализация социокультурной коммуникации: методологическое обоснование исследовательского подхода [Текст] / Л.В. Прокопович // ScienceRise. – 2017. – № 7(36). – С. 29–32.
3. Прокопович, Л.В. Исследование театральности как черты коммуникативных функций литературных трикстеров [Текст] / Л.В. Прокопович // ScienceRise. – 2017. – № 10(39). – С. 24–27.
4. Прокопович, Л.В. Визуализация культурной идентичности посредством костюмных украшений как форма театрализации повседневности [Текст] / Л.В. Прокопович // ScienceRise. – 2016. – № 11(28). – С. 15–19.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ТА ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЯК ОСНОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Лариса Прохорова, Тетяна Зав'ялова, Олександр Непша

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: nepsha_aleks@ukr.net*

Подальший розвиток цивілізації може відбуватися тільки в поєднанні з законами природи, при усвідомленні людиною своєї істинної ролі в системі біотичної регуляції. Перед людством постала дуже нелегка завдання – здійснити кардинальні зміни в своїй свідомості, сформулювати і добровільно прийняти обмеження і заборони, продиктовані законами розвитку географічної оболонки. Це вимагає, в свою чергу, зміни багатьох стереотипів поведінки, механізмів економіки і соціального розвитку суспільства. Необхідні фундаментальні зміни в нашій системі цінностей, інститутах і способах життя з урахуванням того, що екологічні, економічні, політичні, соціальні та духовні потреби тісно взаємопов'язані [1, с.177; 5, с.239]. Тому розвиток сучасної освіти покликаний виконувати інтегровані функції. У зв'язку з цим у багатьох країнах відбувається реформа системи освіти. Ця реформа неминуха, вимушена і природна. Пов'язано це насамперед з тими завданнями, які відображені в матеріалах «Порядок денний на ХХІ століття» конференції Ріо-92: забезпечення розуміння питань екології дітьми і молоддю.

Майже у всіх країнах світу ще в кінці 80-х - початку 90-х років на рівні законів були прийняті Національні стратегії екологічної освіти, які розглядаються як перманентний процес, що включає в себе всі професійні і вікові групи населення. Для України важливим документом в цьому напрямку є Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 року про створення системи екологічної освіти і виховання, що є важливим пріоритетом державної політики в галузі охорони природи, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Необхідність формування екологічної культури як складового компоненту гармонійно розвиненої особистості висвітлені в Державній національній програмі «Освіта. Україна ХХІ

Перелік закладів вищої освіти учасників
Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
ДИСКУРС В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ
(20-21 квітня 2018 р.)

1. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ.
2. Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.
3. Запорізька державна інженерна академія.
4. Запорізький національний університет.
5. КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».
6. Київська національна академія образотворчого мистецтва і архітектури.
7. Київський національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.
8. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
9. Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».
10. Луганський національний аграрний університет.
11. Marijampole College, Lithuania.
12. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.
13. Національний Технічний Університет «Харківський Політехнічний Інститут»
14. Одеський національний політехнічний університет.
15. Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка.
16. Таврійський державний агротехнологічний університет.
17. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.
18. Харківський торгово-економічний інститут КНТЕУ.
19. Херсонський державний аграрний університет.
20. Херсонський державний університет.
21. Хмельницький національний університет.

Наукове видання

**ДИСКУРС В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю
до 95-річчя Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького
(20-21 квітня 2018 р.)**

Головний редактор – Р. Олексенко

Редакційна колегія: Д. Александров, О. Волков, А. Землянський,
О. Поправко.

Коректор – О. Поправко

Технічний редактор – А. Землянський

Підписано до друку 27.04.2018 р., Формат 60*84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк цифровий. Умовні друковані аркуші 16,8
Наклад _____ примірників. Замовлення № _____

Видавець
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Адреса: 72312, м. Мелітополь, вул. Гетьманська, 20
Тел. (0619) 44 04 64
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції від 16.05.2012 р. серія ДК № 4324

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Адреса: 72312, м. Мелітополь, вул. Гетьманська, 20
Тел. (0619) 44 04 64

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції від 16.05.2012 р. серія ДК № 4324